ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 909 | Կ. ՊՈԼԻՍ, ՈՒՐԲԱԹ 1899 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 8—20 | 15 ՁԻՄԱԶԻ ԻԿ. ԱԻ՝ 1317 | 8 ԹՐՇՐԻՆԸ ԻՎ՝ 1315 | Գ. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 908

20 ՓԱՐԱՅ

Բիւզանդիոն

20 ՓԱՐԱՅ

ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ԿԻԶԵԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25.
CONSTANTINOPLE

«بوزانتيون»
ايمتيجيلرى وسياسى غزته‌سى صاحب امتياز ومدير مسئولى
بوزانت كچيان
مطبعه‌سى باب عالى جاده‌سى ٢٣-٢٥ نومرو
دائره مخصوصه ده در

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Առողջ երեւոյթ մ'է որ Հայ բժիշկներն անտարբեր չեն Ազգ. Հիւանդանոցին համար։ Հիւանդանոցն ո՛չ Հոգաբարձուներուն սեփականութիւնն է, ո՛չ ալ մէկու վճարեալ բժիշկներուն։ Հիւանդանոցն Ազգին է, և ազգային-ներու ամէն դասք իրաւունք և պարտք ունին հետաքրքրուելու այն Հաստատութեան հանգամանքներուն, և մասնակցելու անոր պէտքերուն գոհացման։ Մին առանց միւսին չըլլար։ կարելի չէ մէկ կողմէ պնդիլ թէ Հաստատութիւնն Ազգին նպատակը պէտք է պահուի, և միւս կողմէ վըճտանալ, նեղանալ, երբ ազգայիններու ամբողջ դասակարգ մը դիտողութիւն կ'ընէ մատակարարութեան այս կամ այն ճիւղին վրայ։ Բայց նաև ներելի չէ դիտողութիւններ միայն ընել, և խոյս տալ երբ կարգը գայ նիւթապէս օգնելու «Ազգին Տան» պահպանման։

Առ այժմ, Հայ բժիշկները, իրրեւ ուշիմ, բանիմաց և հոգածու ազգայիններ, իրենց պարտականութեան բաժինը կ'կատարեն, պարբերաբար ի նկատ առնելով Հիւանդանոցին բժշկական — վիրաբուժական ճիւղին պէտքերը, օգտակար խորհուրդներ թելադրելով, և ծառայութիւններ առաջարկելով անշահախնդրաբար։ Ինչպէս երէկ ծանուցինք, անոնք այս անգամ ալ կ'առաջարկեն Դպրոցական ընդունելութիւնը, որ հաստիքի կարեւոր ճիւղ մը կրնայ ըլլալ Հիւանդանոցին համար։ կ'ըսենք նաև թէ չատ մը Հայ բժիշկներ պատրաստակամութիւն յայտնած են փոխն ի փոխ չնչին պաշտօնավարելու Հիւանդանոցին մէջ, Հոգաբարձութեան վճարած ամսականներուն բերը թերեւցնելու, և գիտական ու արուեստական նորութիւններու չափին մէջ միչտ պահելու Հաստատութեան ամէն մասնագիտական ճիւղերը։

Մեր համոզումն է թէ Հայ Ազգը պէտք է օգտուի, լիովին օգտուի, իր արժանաւոր զաւակներուն մէկ կարեւոր մասին այսպիսի փայլուն դիրք մը ձեռք բերելէն Բժշկական Արուեստին մէջ։ Բարեբախտութիւն մ'է որ Հայ Ազգն այսքան չատ բժիշկ ունի իր մէջ։ Համեմատապէս իր բնակչութեան թուոյն, Հայ տարրն այս տեղ ամէնէն չատ բժիշկ Հասուցած է, ու կ'հասնի ալ մէկ կողմէ։ Այս իրողութիւն Հայ մտքին կամ իմացականութեան և Հայ երիտասարդութեան համար պատուաբեր երեւոյթ մ'է։ Արուեստներու գիտութեանց մէջ իր զաւակներուն այս յաջողակութիւնը նշանակելի բարերախտութիւն մ'է Ազգին համար։ Բայց ինչո՞ւ համար Ազգը նիւթապէս, դրապէս չօգտուի այս յաջող պայմաններէն, ի՞նչ պիտի ըսէինք ընտանիքի մը համար որուն հինգ—վեց զաւակներէն գո՛նէ երկուքը բժիշկ և մէկը դեղագործ ըլլալով հանդերձ, ինք պարտաւորուէր անխնամ թողուլ իր հիւանդ անդամները, կամ օտար բժիշկի դիմէր, կամ նեղուէր օտար բժիշկին պահանջած վարձքը վճարելու, կամ գանգատէր օտար բժիշկին անհոգութենէն եւ զանցառութենէն։

Տարուէ տարի նոր բժիշկներ կը հասնին կուգան Եւրոպայէն, որք թէպէտ մէկ օրէն միւսն իրենց նախորդներուն չափ փորձառու եղած չըլլան, բայց իրենց նախորդներէն աւելի տեսած և ուսած են նորութիւններ այն մէկ հատիկ արուեստին մէջ որ ուրիշ ամէն արուեստէ աւելի ենթակայ է նորութեան։ Գեղարուեստի այլ և այլ ճիւղերուն մէջ նորութիւնը չենք փնտռեր անպատճառ։ Բայց Բժշկութեան նման արուեստի մը մէջ, գիտութիւնն յօգուտ մարդկութեան կ'աչխատի միչտ նորութիւններ ստեղծելու, եւ փորձը կ'ցուցնէ այս նորութեանց կենսական օգտակարութիւնը տառապող մարդկութեան համար։ Հետեւապէս, նոր բժիշկներուն փորձառութեան սակաւութիւնը գէթ մինչեւ մէկ աստիճան կ'փոխարինուի իրենց սովրածներուն նորութիւնովը, և կիրառութեան կատարելութիւնովը։ Այս երիտասարդ բժիշկներ չատ հեղ կ'յօժարին միայն համբաւ չհեղու սիրոյն համար աչխատիլ Հիւանդանոցի մէջ, մանաւանդ։ Որովհետեւ ձրի աչխատիլ կ'ուզեն, ներելի՞ է մինչեւ հետեւցնել թէ անարժէք պիտի ըլլայ իրենց ծառայութիւն։ Այդ չուկայական գաղափար միայն մեր մէջ գոյութիւն ունի։ Եւրոպայի մէջ, ամէնէն հռչակաւոր Բրոմֆէսոր Տոքտորն անգամ պատիւ կ'սեպէ Հիւանդանոցի մէջ աչխատիլ ոչինչ վարձքով։ Այն գործողութիւնը, կամ խորհրդակցութիւնը, զոր Հիւանդին տան մէջ քանի մը տասնեակ ոսկիներու փոխարէն պիտի չկատարէր, գրէթէ ձրի կ'ընէ Հիւանդանոցին մէջ։ Այնպիսի գիտնական բժիշկի մը Հասուցած ամէնէն ընդունակ, ամէնէն յաջողակ աչակերտներն են որք նմանապէս ձրի, կամ գրէթէ ձրի, կ'ծառային Հիւանդանոցներու մէջ, փորձառութիւն եւ անուն չահելու սիրոյն համար, որ հասարակութեան պիւտճէին վրայ բեռ մը չի դներ, բայց իրենց համար չատ լաւ փոխարինութիւն մ'է։ Այն սովորոյթներն հոն տեղւոյն վրայ տեսնող և գնահատող երիտասարդ Հայ բժիշկներն են որք այստեղ ալ կը յօժարին նոյն ծառայութիւնը մատուցանել մեր Ազգ. Հիւանդանոցին։ Ինչո՞ւ չօգտուինք։ Ի՞նչ տրելք կայ։ Ինչպէս ամէն արհեստի մէջ, բժշկական արհեստին մէջ ալ իրարու յաջողութեան նախանձողներ կրնան գտնուիլ, և գիտենք որ կան։ Բայց ասկից հասարակութեան համար արգելիչ նկատում մը չէ։ Ընդհակառակն, հասարակութիւնը չատ հեղ խելացի գործ մը կ'ընէ՝ օգտուելով արուեստագիտներու մրցումէն։ Բժշկական ծառայութեան չափազանց մատուցում մը կայ, խնդրանքէն աւելի մատուցում մը։ Ա՛լ աւելի աղէկ։—ինչո՞ւ։ միմիայն առաջ՝ Ազգ. Հիւանդանոցը չօգտուի բժշկական հրապարակին համամասական լրութենէն ու ածնութենէն։

«Վա՜ բժիշկները միչտ սուղ են», կ'ըսուի։ Աղէ՛կ հասկնանք բառերուն իմաստը։ Մենք կատարեալ յարգանք կ'տածենք մեր բժիշկ դասակարգին քանի մը պատկառելի նահապետներուն համար։ Բայց ասկէ չենք հետեւցներ թէ անո՛նք միայն են յաջողակ բժիշկ։ Ուրիմ բժիշկ մը անպատճառ ծերանալու պէտք չունի՝ լաւ բժիշկ ըլլալու համար։ Մեր այն պատկառելի ծեր բժիշկներն իրենց երիտասարդութեա՛ն ժամանակ ալ յաջողակ և բարեհամբաւ բժիշկներ էին արդէն։ Լա՛ւ գինին է որ՝ հինցնելով՝ կ'ազնուանայ։ Չէ նէ՝ քանի կենայ կ'ուրուի, կ'անհամնայ։ Բայց հինգ—վեց տարիէն եռանքը, ամէն լաւ գինի հասած է իր կատարեալ ազնուութեան, և խմողներն՝ Այս չորս յատկութեանց երկուքն անոնց իւրաքանչիւրին սեպհական էին։ Զոր օրինակ, օդ տաք և խոնաւ է, ջուր՝ խոնաւ և պաղ, հող՝ պաղ և չոր, կրակ՝ չոր և տաք։ Ուրեմն, ըստ այս վարդապետութեան նիւթական աչխարհին մէջ տեսնալ տարբերութիւնք վերագրելի էին նիւթոյն ընդոծին յատկութեանց։ Պէտք է նկատել թէ քիմիական փոփոխութիւն [Chemical change] անծանօթ իրողութիւն մ'էր առ նախնիս։ Անոնք միմոյ չունէին ճշգրտելու թէ բնական տարբեր երեւոյթք տարբերաց տարրաբանօրէն միացումէն և այսպէս անոնց տարբեր արտադրութեանց ծնունդ տալէն կը ծագին։ Հետեւաբար, այս տարբերութեանց բացատրութիւնը տարբերաց էութեան մէջ կը փնտռէին։ Ունենալով սա մոլորական գաղափարը թէ տարերց յատկութիւնք ենթակայ են փոփոխութեան, հարկաւորապէս եզրակացուցին թէ կարելի էր մէկ գոյացութիւն ուրիշի մը։ Դիւրին է տեսնել թէ ինչպես ալքիմիականք հաւատացին թէ ջուր կրնայ փոխուիլ օդոյ։ Զոր օրինակ. խոնաւութիւն ջրոյ և օդոյ միանգամայն հաւասարակաց յատկութիւն է, մինչդեռ պաղութիւն, որ ջրոյ անհատական յատկութիւնն է, կրնայ փոխուիլ ջերմութեան [որ օդոյ երկրորդ յատկութիւնն է] յատկութեամբ կրակի որ ուրոյն տարր մ'է։ Գաղափարաց այս օրինակ ընդհանրացմամբ էր որ մեծատաղ գոյափոխութեան հաւատն այն աստիճան հաստատուն արմատներ արձակեց մարդոց մտաց մէջ ալքիմիական դարուն, որոյ գլխաւոր յատկանիշն էր ստորին մետաղները ազնուագունից գոյափոխելու մոլութիւնն։ Գոյափոխութեան վարդապետութեան տեսութիւնն միայն կրօնական աչխարհը գերեվարած չէ։ Գիտական ճշմարտութեանց ուսանողք ևս ունեցան իրենց անբաղձալի բաժինը ասոր մէջ։

Արիստոտել չորս տարրներ կոչեցեալները՝ բնական երեւոյթները բացատրելու անբաւական գտնելով, են թագրեց հինգերորդ մ'ևս, այն է, եթէր։ Ամենայն հաւանականութեամբ Էմփեդոկլէս և Արիստոտել իրենք չեղրակացուցին իրենց տարրային տեսութիւնը, այլ յաւէտ քաղեցին ուրիշ տարբ ուրեմն, իր ազնս ուրեմն։ Հարկ անհրաժեշտ չէ որ երեսուն տարուան ըլլայ, կամ ծախողին տարեկից։ Ձիշտ նոյնն է բժիշկներուն համար, — եթէ չեն նեղանար՝ զիրենք ոգելից ըմպելիքի մը նմանցնելնուս համար։ Բայց իրենց մէջ ա՛յնքան վարժ ճաչակագէտ connaisseurներ կան որ ապահով ենք թէ՝ երիտասարդ թէ ծեր՝ գոհ կ'մնան նմանութենէն։

Մեր մէջ, ինչպէս ամէն ազգի մէջ, տարիքն առած կարող բժիշկներ սուղ են։ որովհետեւ, տարիներու ընթացքին մէջ, իրենց համար ծանօթներու եւ յաճախորդներու ա՛նպիսի թիւ մը չհասած են զոր այլ եւս ընդարձակելու ախորժ և նոյն իսկ ժամանակ չեն կրնար ունենալ։ Անոնց ժամանակը, արդէն գրաւուած, սուղ է։ Բայց երիտասարդներուն համար որք այնքան ծանօթ և յաճախորդ չունին դեռ, պարագան տարբեր է,— թէեւ չի հետեւիր թէ արուե՛ստն ալ տարբեր է անշուշտ։ կարելի է օգտուիլ պարագային այս տարբերութենէն, և Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ անոնց ծառայութենէն արդիւնք քաղել, առանց բնաւ խղճահարութեան թէ մի՛ գուցէ Ազգին հիւանդներն անկարող և անարժան ձեռքերու յանձնած ըլլանք կարգ մը զեղծ, անկարող և մոլի պաշտօնեաներու համար պարբերաբար կրնանք ունենալ այնպիսի խղճահարութիւն։ Բայց տարիներով եւրոպական Համալսարաններու մէջ աչխատելէ ետքն իրենց վկայականը պատուաւորապէս ստացած և հայրենիք դարձած մեր երիտասարդ բժիշկներուն համար այնպիսի նշանաւորութիւններ և մտածումներ տգիտութենէ միայն կրնան բխիլ, ո՛չ թէ խղճահարութենէն։

Մանաւանդ որ, արդի վճարեալ դրութեան ներքեւ, Հիւանդանոցին բժշկական ճիւղն հեռի է տակաւին անթերի ըլլալէ։ Թէ՛ վիրաբուժական և թէ ներքին հիւանդութեանց ճիւղերուն գլխաւոր Տոքտորները կ'քննադատուին իրենց արուեստակիցներուն կողմէ, մին՝ «անկանոն գործողութեանց» համար, միւսը՝ «խիալ ախտաղնութիւններու» համար։ բժիշկները կ'զարմանան թէ ինչո՛ւ համար բժշկական անկախ այցելութիւններ չհաստատուին, այսինքն՝ թոյլատու բժիշկներէն զատ ուրիշներ՝ Հոգաբարձութեան հաւանութեամբ՝ պարբերական քննութիւններ չկատարեն, աւելի յաճախակի, և աւելի յանկարծակի։ Հոգաբարձութեան անդամ բժիշկները կ'ներեւի թէ հարեւանցի կ'կատարեն իրենց պաշտօնը, որով աչք կ'գոցուի այնպիսի թերութիւններու որք ուրիշ ո՛չ մէկ Հիւանդանոցի մէջ պիտի ներուէին։ կ'ըսուի։ Հայ բժշկական դասակարգը կ'փափաքի օգնել Հոգաբարձութեան, այսպիսի թերութիւնները անձնուիրաբար դարմանելու։ Մենք թէպէտ ձեռնհաս չենք խնդրոյն մասնագիտական կողմին վրայ կարծիք յայտնելու, բայց համոզուած ենք թէ Հոգաբարձութիւնը խելացի գործ մ'ըլլայ պիտի ըլլայ՝ օգտա քաղելով մեր բժշկական դասուն բարի և պատուաբեր տրամադրութիւններէն։

Ի դիմաց թերթին կ'ստորագրէ մի միայն

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆՆ

Առ որ կ'ուզղուին ամէն գրութիւնք

[Արաբացի քիմիագէտ մը Ը. դարուն մէջ] քամելու, վերացնելու [Sublimation], և Թորելու յարմար գործիներ ունէր, և քաջածանօթ էր ջրային և մոխրային բաղնային դրութեան [Water and ash baths], որ այնքան օգտակար դեր կը կատարէ այժմ չոգիացնելու գործողութեանց մէջ։

Տարբերանութեան վրայ կանոնաւոր դասախօսութիւնք զառաջինն ծէ. դարուն մէջ տեղի ունեցան, երբ հաստատուեցան հասարակաց աչխատանոցք և տարբերանութեան ուսուցչապետութիւնք վարժարանաց մէջ։ Տարբերանութիւն անկախ գիտութեանց կարգն անցնելով զայն ուսանելու միջոցք ևս աւելցան, այնպէս որ ԺՀ. դարուն մէջ տեսական տարբերանութիւն համալսարանաց մէջ ուսուցչապետ կանոնաւոր ուսուիներէն մին էր։

* * *

Տ ա բ ե ր։

Նախ քան գիրիստոս 440ին Էմփեդոկլէս նկատեց չորս ինքնակոչ տարրները—օդ, ջուր, հող և կրակ—իբր հիմն աչխարհին։ Այս տարրներու գլխաւոր յատկութիւնք կը կարծուէին լինել ջերմութիւն, պաղութիւն, չորութիւն, և խոնաւութիւն։ Այս չորս յատկութեանց երկուքն անոնց իւրաքանչիւրին սեպհական էին։ Զոր օրինակ, օդ տաք և խոնաւ է, ջուր՝ խոնաւ և պաղ, հող՝ պաղ և չոր, կրակ՝ չոր և տաք։ Ուրեմն, ըստ այս վարդապետութեան նիւթական աչխարհին մէջ տեսնալ տարբերութիւնք վերագրելի էին նիւթոյն ընդոծին յատկութեանց։ Պէտք է նկատել թէ քիմիական փոփոխութիւն [Chemical change] անծանօթ իրողութիւն մ'էր առ նախնիս։ Անոնք միմոյ չունէին ճշգրտելու թէ բնական տարբեր երեւոյթք տարբերաց տարրաբանօրէն միացումէն և այսպէս անոնց տարբեր արտադրութեանց ծնունդ տալէն կը ծագին։ Հետեւաբար, այս տարբերութեանց բացատրութիւնը տարբերաց էութեան մէջ կը փնտռէին։ Ունենալով սա մոլորական գաղափարը թէ տարերց յատկութիւնք ենթակայ են փոփոխութեան, հարկաւորապէս եզրակացուցին թէ կարելի էր մէկ գոյացութիւն ուրիշի մը։ Դիւրին է տեսնել թէ ինչպես ալքիմիականք հաւատացին թէ ջուր կրնայ փոխուիլ օդոյ։ Զոր օրինակ. խոնաւութիւն ջրոյ և օդոյ միանգամայն հաւասարակաց յատկութիւն է, մինչդեռ պաղութիւն, որ ջրոյ անհատական յատկութիւնն է, կրնայ փոխուիլ ջերմութեան [որ օդոյ երկրորդ յատկութիւնն է] յատկութեամբ կրակի որ ուրոյն տարր մ'է։ Գաղափարաց այս օրինակ ընդհանրացմամբ էր որ մեծատաղ գոյափոխութեան հաւատն այն աստիճան հաստատուն արմատներ արձակեց մարդոց մտաց մէջ ալքիմիական դարուն, որոյ գլխաւոր յատկանիշն էր ստորին մետաղները ազնուագունից գոյափոխելու մոլութիւնն։ Գոյափոխութեան վարդապետութեան տեսութիւնն միայն կրօնական աչխարհը գերեվարած չէ։ Գիտական ճշմարտութեանց ուսանողք ևս ունեցան իրենց անբաղձալի բաժինը ասոր մէջ։

Արիստոտել չորս տարրներ կոչեցեալները՝ բնական երեւոյթները բացատրելու անբաւական գտնելով, են թագրեց հինգերորդ մ'ևս, այն է, եթէր։ Ամենայն հաւանականութեամբ Էմփեդոկլէս և Արիստոտել իրենք չեղրակացուցին իրենց տարրային տեսութիւնը, այլ յաւէտ քաղեցին ուրիշ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԷՋԵՐ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՏԱՐՐԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ [2]

Առ նախնիս տարրաբանութիւն կը նկատուէր սրբազան արուեստ մը, և տարրաբանական աչխատանոցք չաճախ կցուած էին մեհենից։ Եգիպտոսի մէջ ի մանաւորի, որ տարրաբանական գիտութեան որոշման եղած է, քուրմերն ամէն չնչք ի գործ կը դնէին քիմիական գործողութիւնները գաղտնի պահելու։ Թէեւ մի քանի Յոյն խորագէտ իմաստասէրք, ինչպէս Սոլոն, Պիւթագորաս, Հերոդոտոս, Պղատոն, յաջողեցան գրաւել անոնց վըստահութիւնը և թափանցեցան գաղտնեաց մէջ։

Ալքիմիական դարուց մէջ ևս օրէնք էր՝ ստորին մետաղները ազնուագունին փոխելու գործողութիւնները գաղտնի պահել։ Սակայն հակառակ այս բոլոր զգուշաւորութեանց, հրապարակութեան բաւում գործողութիւնք, որոց կանխագոյնն էր զտելու գործողութիւնն որ ի գործ կը դրուէր մանաւանդ զտարեանց մէջ։ Ձէկլը

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ, Ուղերձին վիճաբանութեան միջոցին, արտաքին գործոց նախորդ նախարար ազատական Լորտ Ռիմպըլի յայտարարեց թէ իր կուսակցութիւն՝ կառավարութեան բոլոր որոշմանց պիտի հաւանի Թրանսվալի կառավարութիւնն Անգլիոյ առջև դրաւ այնպիսի գրգռիչ պահանջուներ, որք անգլիական կառավարութիւնն ազատ կացուցին իր երկրին բռնատերելու հարկէն թէ ինչո՛ւ համար պատերազմելու վիճակին մէջ կ'գտնուի։ Թէ կարելի՞ է դեռ յաղթանակ որ խաղաղութիւնը պահպանուի, այնպիսի խնդիր մ'է որ Թրանսվալի կողմէ Անգլիոյ եղած յարձակումով՝ ջուրը կ'իյնայ բոլորովին։ Անգլիոյ կառավարութիւնը պատասխան է պինդ կենալ հարաւային Ափրիկէի մէջ իր գերիշխանական իրաւունքներուն վրայ, պաշտպանելով իրաւանց հաւասարութիւնն ամէն անոնց համար որք սպիտակ ցեղին կ'վերաբերին։—Ուղերձն ընդունուեցաւ մեծամասնութեամբ Լորտերու Խորհրդարանին։ Երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ, ուր Ուղերձը վիճաբանութեան դրուեցաւ, Իռլանդացի կուսակցապետը՝ Տիլոն բարեփոխում մ'առաջարկեց, խնդրելով որ դիմումներ կատարուին, իրաւարարութեամբ կարգադրելու համար Անգլո-Թրանսվալեան վէճը։ ժողովը 54ի դէմ 322 ձայնով մերժեց այս առաջարկ։ Պալֆուր պահեստներու եւ քաղաքային զինուորներու ի զէն կոչելու պաշտօնագիրը կարդաց։ Վճռաբանութեան միջոցին, Սըանհոպ ա-

---

[*].—Մնացեալը՝ վաղը։

ճգնարաններուն մէջ վերջացական գաղափարներ յղանալով կրնային լուծել նիւթական աչխարհի կազմութեան խնդիրը, որ իբր գոհացուցիչ և վերջնական լուծումը կրնար առնուլ միայն խոնարհական քիմիագիտին աչխատանոցին մէջ։ Այդ միաստակար հակամտութիւն գիրենք մղեց հեղինակութիւն դառնալ ի վերայ Ճչմարտութեան, որ ամէն հեղինակութենէ գեր ի վերոյ է։ Անոնց հետազօտ չէին իշխիր խնդրոյ տակ ձգել իրենց վարդապետաց տեսութիւնը։ կ'ըսէին. «Նա ասաց»։ Սակայն այս բնազանցական հայեցողութիւնք ի՛նչ ազդեցութիւն կրնային ունենալ Ճչմարտութեան վրայ։ Ոչինչ։ Այն է ինչ որ է, անկարելի է փոխել զայն։ Հեղինակութիւն Ճչմարտութիւնն է։ Չիք հեղինակութիւն բարձրագոյն քան զայն։ Ամէն հեղինակութիւն իբր զօրութիւն անկէ կ'առնու, իսկ Ճչմարտութիւն զառանցեալ խելապատակներ երեւակայութեամբ չկրնար գըտնուիլ։ Մոնարչական ուսանողաց ատեանք աչխատութեամբ և գիտական մեթոտներու խղճամիտ կիրառմամբ կը յայտնուի։ — Սակայն չչեղինք մեր նիւթէն։

Հ. Ս. ՔԷԼՎԱԼԵԱՆ

—Ես ինձ համար ոչինչ չեմ ուզում, ինչ որ ունեմ, ինձ բավական է, ես ուզում եմ միայն, որ ինձ հետ ապրող մարդիկ էլ ապրեն, ինչպես ես եմ ապրում, ուրիշների հաշվին ապրել չեմ սիրում, ես ինքս էլ ոչ ոքի հաշվին չեմ ապրել, ես ինքս եմ աշխատում, ինքս եմ վաստակում, ինչ որ ունեմ, ինքս եմ ձեռք բերել, ես ինքս եմ ստեղծել, ես ինքս եմ ինձ համար ամեն ինչ արել, ես ինքս եմ ինձ համար ամեն ինչ

ՀԱՅԿՈՒՄԻ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆ

Հայկումի մարզային ուսուցչական կոմիտեի հանդիսությունը տեղի ունեցավ դեկտեմբերի 18-ին, երեկոյան ժամը 7-ին։ Ներկա էին 200 հոգի։ Հանդիսությունը բացեց կոմիտեի նախագահ ընկ. Ա. Ղազարյանը։ Նա ողջունեց ներկաներին և հանդիսության նպատակը բացատրեց։

Ընկ. Ղազարյանը կարդաց ընկ. Ստալինի ողջունագիրը։ Ներկաները ոտքի կանգնելով ընդունեցին ընկ. Ստալինի ողջունագիրը։

Ապա ընկ. Ղազարյանը կարդաց ընկ. Լենինի ողջունագիրը։ Ներկաները ոտքի կանգնելով ընդունեցին ընկ. Լենինի ողջունագիրը։

Ընկ. Ղազարյանը կարդաց ընկ. Ստալինի ողջունագիրը։ Ներկաները ոտքի կանգնելով ընդունեցին ընկ. Ստալինի ողջունագիրը։

ԹՈՒՂԹ ՏՈՒԱՔ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋ

ԳԱՒԱՌԱՑԱԾ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ

— Տպագրուած է Ս. Էջմիածնի տպարանին մէջ, 1913 թուականին։

Ա. Տպագրութիւն։ Մեր սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք մեր բոլոր բարեկամներուն, որոնք մեզ ուղարկած են իրենց ողջոյնները մեր տօնին առթիւ։ Ցաւով կը հաղորդենք, որ անոնց մէջ չկան Ամերիկայի հայ գաղութներէն ոչ մէկ ողջոյն եւ ոչ մէկ հեռագիր։ Ասիկա կը նշանակէ, որ Ամերիկայի հայ գաղութները մեզ մոռցած են։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։

Բ. Տպագրութիւն։ Ամերիկայի հայ գաղութներուն մէջ կան հարիւրաւոր հայ ուսանողներ, որոնք կը սորվին Ամերիկայի համալսարանները։ Ասոնք ալ մեզ մոռցած են։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։

Գ. Տպագրութիւն։ Ամերիկայի հայ գաղութներուն մէջ կան հարիւրաւոր հայ վաճառականներ, որոնք ամէն տարի կը ստանան Ամերիկայի տարբեր ընկերութիւններէ տարեկան տոմարներ։ Ասոնք ալ մեզ մոռցած են։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։

Դ. Տպագրութիւն։ Ամերիկայի հայ գաղութներուն մէջ կան հարիւրաւոր հայ վաճառականներ, որոնք ամէն տարի կը ստանան Ամերիկայի տարբեր ընկերութիւններէ տարեկան տոմարներ։ Ասոնք ալ մեզ մոռցած են։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։

Ե. Տպագրութիւն։ Ամերիկայի հայ գաղութներուն մէջ կան հարիւրաւոր հայ վաճառականներ, որոնք ամէն տարի կը ստանան Ամերիկայի տարբեր ընկերութիւններէ տարեկան տոմարներ։ Ասոնք ալ մեզ մոռցած են։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։

Զ. Տպագրութիւն։ Ամերիկայի հայ գաղութներուն մէջ կան հարիւրաւոր հայ վաճառականներ, որոնք ամէն տարի կը ստանան Ամերիկայի տարբեր ընկերութիւններէ տարեկան տոմարներ։ Ասոնք ալ մեզ մոռցած են։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։

Է. Տպագրութիւն։ Ամերիկայի հայ գաղութներուն մէջ կան հարիւրաւոր հայ վաճառականներ, որոնք ամէն տարի կը ստանան Ամերիկայի տարբեր ընկերութիւններէ տարեկան տոմարներ։ Ասոնք ալ մեզ մոռցած են։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։

Ը. Տպագրութիւն։ Ամերիկայի հայ գաղութներուն մէջ կան հարիւրաւոր հայ վաճառականներ, որոնք ամէն տարի կը ստանան Ամերիկայի տարբեր ընկերութիւններէ տարեկան տոմարներ։ Ասոնք ալ մեզ մոռցած են։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։

Թ. Տպագրութիւն։ Ամերիկայի հայ գաղութներուն մէջ կան հարիւրաւոր հայ վաճառականներ, որոնք ամէն տարի կը ստանան Ամերիկայի տարբեր ընկերութիւններէ տարեկան տոմարներ։ Ասոնք ալ մեզ մոռցած են։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ։

Ժ